

The Gleaner

Vol 16 (1980)

Δύο λανθάνοντα «Μηνολόγια» του Γλυκή

Φίλιππος Ηλιού

doi: [10.12681/er.343](https://doi.org/10.12681/er.343)

To cite this article:

Ηλιού Φ. (1980). Δύο λανθάνοντα «Μηνολόγια» του Γλυκή. *The Gleaner*, 16, 300–301. <https://doi.org/10.12681/er.343>

λογία 12, 1934, 293), ότι πρόκειται για τὸν ἐπίσης μοσχοπολίτη Δανιὴλ Οἰκονόμο, σύγχρονο τοῦ Φιλίππιδη, καὶ ὁ ὁποῖος στὰ 1802 δημοσίευσε στὴν Βενετία τὸ γνωστὸ τετράγλωσσο λεξικὸ «τῶν τεσσάρων κοινῶν διαλέκτων, ἤτοι τῆς ἀπλῆς Ρωμαϊκῆς, τῆς ἐν Μοισία Βλαχικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς, καὶ τῆς Ἀλβανικῆς συνθεθεῖσα... παρὰ τοῦ Αἰδεσιμωτάτου καὶ Ἀγιωτάτου Διδασκάλου, Οἰκονόμου καὶ Ἱεροκλήρου Κυρίου Δανιὴλ τοῦ ἐκ Μοσχοπόλεως».

Ὁ Δανιὴλ Μοσχοπολίτης ἀφετέρου ἀνήκει, ὅπως γνωρίζουμε, στὴν ἴδια παράδοση μὲ τὸν Θεόδωρο Καβαλλιώτη—δεχόμενος τὰ μηνύματα τοῦ Διαφωτισμοῦ—καὶ συνεχίζει τὴν λεξικογραφικὴ προσπάθεια τοῦ τελευταίου (βλ. P. Parahagi, *Scrittore Aromani in secolul al XVIII. Cavalioti, Ucuta, Daniil*, Βουκουρέστι 1909). Ἄν τὸ ἔργο τοῦ Δανιὴλ ἐντάσσεται μέσα στὰ πλαίσια τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, ἀποτελεῖ πάντως καὶ ἓνα προσφιλὲς θέμα τῆς βαλκανολογίας ἀφοῦ ἐπανειλημμένα χρησιμοποιήθηκε ὡς ἀπόδειξη τῆς ὑπαρξῆς καὶ τῆς ἀφύπνισης τῆς ἐθνικῆς συνειδητῆς μέσα στὸν βαλκανικὸ χῶρο τὸν 18ο αἰ. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἔχουμε μία πρόσφατη κριτικὴ ἔκδοση τοῦ λεξικοῦ τοῦ Δανιὴλ στὴν Σόφια ἀπὸ τὸν Aleksandar Nicev στὴν «Ἐπετηρίδα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας», ἔκδ. τῆς Βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, Σόφια 1977, 181 σελ. (μὲ περίληψη στὰ γαλλικά).

Ρωξάνη Δ. Ἀργυροπούλου

ΔΥΟ ΛΑΝΘΑΝΟΝΤΑ «ΜΗΝΟΛΟΓΙΑ» ΤΟΥ ΓΛΥΚΗ

Μία μνεΐα, στὸν «Κατάλογο τῶν βιβλίων τῆς Τυπογραφίας τοῦ Νικολάου Γλυκῆ» τοῦ 1802, ἐπιτρέπει νὰ συμπληρώσουμε, κάπως, τίς γνώσεις μας γιὰ τὴ σειρά τῶν Ἡμερολογίων—τῶν «Μηνολογίων», ὅπως, κατὰ κανόνα, τιτλοφοροῦνται ἀκόμη—ποῦ κυκλοφόρησαν ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τῶν Γλυκῆδων στὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰώνα.

Τὸ παλαιότερο ἡμερολόγιο ἔκδοσης Γλυκῆ ποῦ γνωρίζουμε εἶναι τὸ «Μηνολόγιον Πρόχειρον τοῦ Βισέκτου Χρόνου 1800». Εἶναι πολὺ πιθανό, ἂν ἔχει βέβαιο, ὅτι ὁ Γλυκῆς ἄρχισε νὰ τυπώνει Ἡμερολόγια πολὺ νωρίτερα, μετέχοντας, ὅπως καὶ σὲ ὄλους τοὺς ἄλλους τομεῖς, στὸν ἐνιαῖο ἐκδοτικὸ προσανατολισμὸ τῶν ἐλληνικῶν τυπογραφείων τῆς Βενετίας ὅπου αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ ἐντυπα ἄρχισαν νὰ παράγονται πάντως ἀπὸ τὸ 1755 (πβ. Φ. Ἡλιοῦ, *Προσθήκες στὴν Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία*, Α' 1973, σ. 212 ἔξ. Αὐτ. σ. 216 - 217 ἀντιμετωπίζεται τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ἔχει τυπώσει ὁ Γλυκῆς «Μηνολόγια» τὸ 1784 - 1785).

Ὅπως δὴποτε, τὸ «Μηνολόγιο» τοῦ 1800 εἶναι τὸ πρῶτο ποῦ γνωρίζουμε μὲ βεβαιότητα. Γιὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια, ὡς τὴν Ἐπανάσταση, ἔχουν ἐπισημανθεῖ καὶ βιβλιογραφηθεῖ ἔκδόσεις τοῦ 1805, 1809, 1812 καὶ 1816 (πβ. Μ. Χαριτάτος, «Τὰ Ἡμερολόγια στὰ χρόνια 1800 - 1863», Ὁ Ἑραμιστὴς 14, 1977, σ. 94). Ἡ «σειρά» αὐτὴ μπορεῖ τώρα νὰ συμπληρωθεῖ γιὰ τὰ χρόνια 1802 καὶ 1803. Στὸν «Κατάλογο» τῆς τυπογραφίας Γλυκῆ τοῦ 1802 (σ. 13), ὑπάρχει ἡ ἀναγραφή: «Μηνολόγιον Πρόχειρον τοῦ Ἔτους 1802 καὶ 1803 καὶ ἀκολουθῶν τῶν ἐπομένων χρόνων». Καὶ τὰ δύο αὐτὰ Μηνολόγια λανθάνουν.

Ἡ μνεΐα τοῦ Μηνολογίου τοῦ 1803 σὲ βιβλιοκατάλογο τοῦ 1802 δὲν πρέπει νὰ παραξενεύει: καὶ ἀπὸ ἐμπορικὲς ἀλληλογραφίες τῆς ἐποχῆς ἀλλὰ καί, σὲ κάπως

μεταγενέστερα χρόνια, από τις δηλώσεις των τυπογράφων στην αυστριακή λογοκρισία της Βενετίας, γνωρίζουμε ότι οι έκτυπώσεις των 'Ημερολογίων γίνονταν το καλοκαίρι ή το φθινόπωρο του προηγούμενου έτους, ώστε να υπάρχει ο χρόνος για την εγκαιρη διοχέτευσή τους στην αγορά.

Η διατύπωση, στον Κατάλογο του 1802: «καί ακολουθώς των επομένων χρόνων» πρέπει να φανερώσει την πρόθεση του Γλυκί να εξακολουθήσει την έτήσια δημοσίευση «Μηνολογίου» και ίσως, και τη συνέχεια μιᾶς παράδοσης της οποίας τὰ ἴχνη μᾶς διαφεύγουν ακόμη: οἱ λίγες εκδόσεις πού γνωρίζουμε δὲν πρέπει νὰ ἀντιπροσωπεύουν παρά ἓνα μικρὸ δεῦγμα τῆς συνολικῆς παραγωγῆς.

Φίλιππος 'Ηλιού

ΜΙΑ ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΗ ΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ Ν. Σ. ΠΙΚΚΟΛΟΥ (1821)

Τὰ ὅσα σημειώθηκαν σὲ προηγούμενες σελίδες αὐτοῦ τοῦ τόμου γιὰ τὶς πρώτες ἐκδόσεις τῶν «Κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν» καὶ τῶν «'Ηθικῶν Διηγημάτων» τοῦ Bernardin de Saint - Pierre, σὲ μετάφραση τοῦ Νικολάου Σ. Πίκκολου (βλ. 'Αλ. Πολίτης, «Ν. Σ. Πίκκολος καὶ Φοριέλ», σ. 5 καὶ 18), μποροῦν νὰ συμπληρωθοῦν τώρα, μὲ τὰ στοιχεῖα πού περιέχονται σὲ ἀθησαύριστο ἔντυπο τοῦ 1821. Τὸν 'Ιανουάριο τοῦ 1821 ὁ Πίκκολος τύπωσε στὸ Παρίσι, σὴν τυπογραφία τοῦ J. M. Eberhart, προαγγελία τῆς ἐκδοσης, μὲ ἔκκληση γιὰ προεγγραφή συνδρομητῶν (8ο, σ. 1-4). Ἀντίτυπο τοῦ ἔντυπου αὐτοῦ, συσταχωμένο μὲ τόμο τοῦ Λόγιου 'Ερμῆ τοῦ 1820, βρίσκεται σὴν βιβλιοθήκῃ τοῦ κυρίου 'Αριστείδη Γαρίνη ('Αθήνα), ὁ ὁποῖος μὲ προθυμία τὸ ἔθεσε στὴ διάθεσή μου. Τὸ κείμενο τῆς ἀγγελίας ἐπανεκδίδεται ἐδῶ φωτομηχανικά.

'Επιβεβαιώνεται ἔτσι ἡ πρόθεση τοῦ Πίκκολου νὰ τυπώσει σὲ ἕναν ἐνιαῖο τόμο τὶς μεταφράσεις τεσσάρων ἔργων τοῦ Βερναρδίνου Σαμπιέρρου: «Τὰ κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν», «'Ινδικὴ Καλύβη», «Λέσχη τῆς Σουράτης» καὶ «Περιήγησις τῆς Σιλεσίας». Στὸ σχέδιο αὐτὸ ἀνταποκρίνεται καὶ μιὰ πρώτη προμετωπίδα τοῦ ἔργου πού ἔχει διατηρηθεῖ σὲ ὀρισμένα ἀντίτυπα («I. E. Βερναρδίνου Σαμπιέρρου, 'Ηθικὰ Διηγήματα τ ἔ σ σ ε ρ α . .»), καὶ ἡ ὁποία ἀντικαταστάθηκε στὴ διάρκεια τῆς ἐκτύπωσης (βλ. 'Αλ. Πολίτης, ὁ.π., σ. 18 σημ. 40). Τελικὰ οἱ μεταφράσεις αὐτὲς κυκλοφόρησαν σὲ δύο ἀνεξάρτητους τόμους (1823 καὶ 1825): ὁ πρῶτος περιέχει μόνον «Τὰ κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν» καὶ ὁ δεύτερος «'Ηθικὰ Διηγήματα τ ρ ι α».

Ἡ ἀγγελία τοῦ Πίκκολου εἶναι χρονολογημένη «α' 'Ιανουαρίου αὐακ'» καὶ ὁ μεταφραστὴς σημειώνει ὅτι «ὁ τύπος θέλει ἀρχίσει τὸν Μάιον μῆνα». Ἡ ἐκρηξὴ τῆς ἐπανάστασης ἀνάστειλε προσωρινὰ τὴν ἐκδοση καὶ τροποποίησε τὸ ἀρχικὸ ἐκδοτικὸ σχέδιο. Δὲν μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω τὴν τύχη τῆς μετάφρασης τῶν «Κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν» σὲ 'ὀθωμανικὴ' γλώσσα τὴν ὁποία βιάστηκε νὰ προλάβει ὁ Πίκκολος. Οὐμίζω, τέλος, ὅτι πρόσφατα δημοσιεύθηκε (Στ. Φασουλάκης, Ἐγνωστες ἀγγελίες ἐκδόσεως βιβλίων τυπωμένες στὴ Γαλλία, τὴν Ἰταλία καὶ τὴν Ἑλλάδα, Ἀθ. 1979, σ. 21 - 24) «Προκήρυξις» τοῦ Πίκκολου (Παρίσι, 13 'Ιανουαρίου 1841), μὲ τὴν ὁποία ἀνγγέλλεται ἡ δεύτερη («ἐγκυρη») ἐκδοση τῶν ἔργων τοῦ Bernardin de Saint - Pierre στὰ ἑλληνικά.

'Αλέξης Πολίτης